

Op 15 november vindt in Mechelen de Werelddag van de Stedenbouw plaats. Het thema is: welke rol kunnen kleine, middelgrote en grote gemeenten spelen in de wenselijk geachte ruimtelijke transitie? Wat is met andere woorden de kracht van de basis? En hoe kan Vlaanderen die overgang maximaal ondersteunen? Wat betekent 'Vlaanderen in actie' voor ruimtelijke ordening?

De Werelddag 2012 staat helemaal in het teken van de actualiteit. Na de presentatie van het Groenboek Ruimte Vlaanderen (voorjaar 2012) wordt op Vlaams niveau momenteel naarstig gewerkt aan de samenstelling van het Witboek Beleidsplan Vlaanderen. Op lokaal niveau worden, na de verkiezingen van 14 oktober, in januari nieuwe gemeente- en provinciebesturen geïnstalleerd. Het wordt uitkijken naar de aandacht die in de bestuursakkoorden zal gaan naar doordacht ruimtelijk beleid en kwalitatief publiek domein. De Vereniging voor Ruimte en Planning (VRP) wil op de Werelddag de dagelijkse ruimtelijke praktijk in de 308 Vlaamse gemeenten in verband brengen met de langetermijnvisie die op gewestelijk niveau wordt ontwikkeld.

Met strategische projecten, gebiedsgerichte maatregelen en samenwerking tussen alle betrokkenen kunnen gemeenten immers een cruciale rol spelen in de noodzakelijke sociaaleconomische, ecologische en maatschappelijke bijsturing van het ruimtelijk beleid. Het gaat daarbij om volgende vragen. Hoe gaat Vlaanderen om met de verwachte één miljoen extra inwoners? Wat gebeurt er met landschap, landbouw en natuur? Hoe kunnen steden en gemeenten een dynamisch en kwaliteitsvol ruimtelijk beleid voeren? En hoe kan Vlaanderen die ruimtelijke transitie maximaal ondersteunen - zonder te betuttelen of op de rem te gaan staan?

Stroomversnelling

Het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV, 1995) en het Planingsdecreet (1997) hebben het ruimtelijk beleid van de meeste steden en gemeenten ontegenzeggelijk in een stroomversnelling gebracht. Met gemeentelijke ruimtelijke structuurplannen, natuurontwikkelingsplannen (GNOP), mobiliteits- en woonbehoefteplannen werd van Oostende tot Maasmechelen en van Essen tot Menen aan een ruimtelijke langetermijnvisie gewerkt. Ten gevolge van de 'ontvoogding' is de gemeentelijke verantwoordelijkheid bij het verlenen van vergunningen groter geworden. Gemeentebesturen hebben de voorbije jaren bovendien veel eigen initiatieven ontwikkeld op het vlak van publieke ruimte, mobiliteit, kernversterking, strategische projecten, gemeenschapsvoorzieningen, economische ontwikkeling... Daarnaast participeerden veel steden en gemeenten in een aantal vaak erg langdurige processen, onder meer met het oog op de afbakening van (klein)stedelijke gebieden.

De balans van dit soort processen is helaas niet over de hele lijn positief. Veel lokale bestuurders vinden de planlasten te zwaar, de procedures te omslachtig en de houding van de Vlaamse overheid vaak te betuttelend. Eén van de meest gehoorde klachten is dat de Vlaamse overheid haar territorium nog steeds te sectoraal benadert - de daarbij gehanteerde ruimteboekhouding (zoveel hectare landbouw, zoveel natuur, zoveel bedrijventerreinen...) staat een geïntegreerde aanpak op het terrein geregeld in de weg.

In een uitgebreide nota die als leidraad fungeert bij de bespreking van het aangekondigde Beleidsplan Ruimte pleit de VRP voor een omslag in het beleid: dat moet van onderen naar boven en niet van boven naar onderen tot stand komen. Gemeentebestuurders die een doordacht en toekomstgericht ruimtelijk beleid willen voeren, moeten daartoe zelf de nodige initiatieven kunnen nemen en concrete projecten kunnen realiseren. Ze worden daarbij wel ondersteund door Vlaanderen, maar niet in een keurslijf van een algemeen opgelegd beleid gedwongen. De rol van Vlaanderen bestaat er in een visie en een algemeen beleidskader te ontwikkelen waarbinnen (al dan niet samenwerkende) gemeenten hun ruimtelijk beleid kunnen voeren. Voorts vervult de Vlaamse overheid in de visie van de VRP vooral een sturende en ondersteunende rol. Ze faciliteert strategische lokale projecten en maakt gebiedsgerichte samenwerking tussen gemeenten mogelijk. Met subsidies, stimulerende programma's en een grondig aangepast (financieel) instrumentarium kunnen steden en gemeenten worden aangespoord om hun eigen invulling te geven aan het op Vlaams niveau uitgetekende beleidskader - dat straks in het nieuwe Witboek vervat zit.

De Vereniging voor Ruimte en Planning (VRP) werkt actief mee aan de partnerdialogen en andere overlegmomenten die de Vlaamse overheid in dat kader opzet. Met het oog daarop en in het vooruitzicht van de Werelddag organiseerde de VRP afgelopen zomer vier denktanks die zich hebben gebogen over aspecten van dat Beleidsplan Ruimte en dus van ruimtelijke transitie. De thema's *kwaliteitsvolle verdichting*, *netwerk van steden en gemeenten*, en *blauwgroen netwerk* sluiten nauw aan bij het basisconcept van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen ('Vlaanderen, open en stedelijk') en bij de in het Beleidsplan Ruimte naar voren gebrachte recentere maatschappelijke ontwikkelingen (vooral demografische groei en duurzaamheid in al haar aspecten). Een vierde denktank beraadde zich over hanteerbare *instrumenten* om de eerder geformuleerde doelstellingen te realiseren. De vier thema's van de denktanks vormen ook de ruggengraat van de Werelddag. →